

„Emberszámba kell venni a gyereket“

LÁTOGATÁS A RÁKOSI MŰVEK IFJÚSÁGI KÖNYVTÁRÁBAN

Kisdiák koromban kevés könyvem volt, de az a kevés a legnagyobb becsben állott. A legjobb pajtásom volt a könyv. Se láttam, se hallottam, ha kézbe kaphattam valamelyiket. Elverni se lehetett mellőle.

De ahogy mondtam, az én kedves könyveim száma akkortájt bizony kevéske volt. Hamarosan kívülről tudtam valamennyit. Ekkor történt, hogy hírért vettem (az iskolában valaki mesélte): van valahol a Belvárosban egy könyvtár, ahol gyerekeknek is adnak olvasnivalót. Addig kérleltem édesanyámat, míg egyszer elmentünk és megkerestük.

Amíg édesanyám beíratásomat intézte, én lábujjhegyen sétáltam a pirosszőnyeges teremben, egyik állványtól a másikig. Igen meghatódtam. Mennyi gyönyörű könyv! Egy szép, színeskötésűt valahogy megkívántam. Már nyúltam is érte, mikor ott termett mellettem egy fehérköpenyes néni, megfogta a kezem és ráütött:

— Nem szabad!

Elpityeredtem.

— Neveletlen gyerek! — mondta. — Hozzányúl a könyvhöz, ráadásul a 12 éveseknek valóhoz!

Ezzel otthagytott bennünket.

Három kötetet, köztük egy Vernét — ha jól emlékszem, a »Tizenöt éves kapitány«-t — azért elhoztunk magunkkal. De mondanom se kell, hogy kiolvasásuk után szívszorongva vittem őket vissza és szívszorongva jártam mindig ebbe a könyvtárba. De mégis jártam, mert vonzott a könyv.

Mennyire más lett volna az én gyermekéletem, ha engem is úgy fogadtak volna és úgy hagytak volna a könyvekkel, olvasókkal foglalatostkodni, ahogy a csepeli vasas könyvtár ifjúsági részlegének úttörő aktívái tehetik. Az ő birodalmuk ez a könyvtár. Igazgatják, szervezik új olvasóit, úgy szerethetik a könyvet, ahogy kis szívük kívánja. Nagyon szeretik.

1.

Könyvtári tanácsuk van, mely a 24 tagú aktíva élén áll. Ez a tanács intézi a könyvtár ügyeit, a tiszteletbeli elnök, Rózsa Andor elvtárs tapintatos támoga-

tásával. Ez nem valami gyerekfoglalkoztatás, hanem komoly, jelentős munka. A pajtások Rózsa elvtárs komoly munkatársai.

A tanács öt tagú. Elén áll a titkár, a nyolcadikos Tóth Erzsi, a kerületi szavalóverseny győztese, aki verset mondott a Béke Világtanács budapesti ülésén is. Kiváló tanuló. A tanács tagjai csak ötös tanulók lehetnek. Ez az első feltétel. De legalább négyes rendűnek kell lennie az aktívának is. Vannak azonban kivételek. De milyen kivételek?

Itt ül most mellettem Sajtos Pista, szőkehajú, ovális, tiszta arcú, csendes gyerekek. Hetedikes. Ma már önállóan készíti a könyvtár statisztikáját is. Sőt ő tanította meg erre Csiki Ferit, akivel igen jóba vannak, bár valamilyen könyvtári dolgon majd minden nap összekapnak. Na de istenem, ki nem csinálta ezt? Nagy a temperamentumuk. Csak az a baj, hogy néha a könyvtárban csapnak össze. Ezt pedig nem tűri a tanács és joggal, mert az olvasók csendet akarnak. Ilyenkor a versenyben mindketten rossz pontot kapnak, mert minden aktíva versenyben áll. Jó pontot kap a kölcsönzés utáni példás raktári rendért, a statisztika elkészítéséért, a könyvtárhoz méltó magatartásért, a szolgálatban való pontos megjelenésért, új olvasók beszerzéséért, az ankétok részvevőinek toborzásáért, az ankétokon való jó felszólalásért. Rossz pontot kap mindennek ellenkezőjéért.

Sajtos Pista hármastanuló volt, mikor kérte, hogy lehessen ő is aktíva. A tanács íratlan törvénye szerint nem lett volna szabad felvenni. Rózsa elvtárs meg is mondta neki:

— Csak akkor lehetsz aktíva, ha négyes tanuló leszel — de hozzátette kis gondolkodás után, mert ismerte a fiút és látta, mennyire szereti a könyveket, hogy: — Vagy akkor, ha az iskolaigazgatónak megígéred, úttörő szavadra, hogy eléred a négyes átlagot.

Sajtos Pista megígérte. Nyilvánosan is ígéretet tett az igazgató pajtásnak. És meg is tartotta a szavát. Azt kérte, hogy tanulni is a könyvtárba járhatson. Naponta itt tanul két óra hosszát. Csiki Feri is, aki erre tőle kapott kedvet és megsze-

rezte ehhez édesapja beleegyezését. Sajtos Pistának ezidén már ötös tanulónak kell lennie. S ő komolyan mondja, hogy az is lesz. Azt hiszem, elhihetjük neki. Ötös tanuló lesz és a könyvtárosgimnáziumba fog járni.

Most már megy a pult mögé és adja ki a könyveket a pajtásoknak, mert szolgálatban van. A szolgálat este 6—8-ig tart. Minden aktívára egy héten egyszer kerül sor. Így egy-egy napon 3—4 gyerek könyvtároskodik. Brigádot alkotnak. Minden alkalommal más a brigád vezetője, aki beosztja, hogy aznap melyik pajtásnak mi a feladata: könyvet ajánl-e, kölcsönöz-e, vagy vezet a katonákat. Játssza végzik, de komolyan, precízen a könyvtári munka minden feladatát.

A tanács titkára ellenőrzi a munkát. A tanácsüléseken megvitatták. Ezeken az értekezleteken beszélik meg azt is, hogy a könyvtármunka feladatai közül miért, melyik tanácstag felelős. Megtárgyalják azt is, így év elején, hogy kit ajánlanak felvételre az aktívák közé; aktívát csak az aktívaülés vehet fel. És csak azt vesz fel, kinek tanulása, magatartása ellen nincs semmi kifogásuk, akiről látják, hogy lelkiismeretes könyvtáros lesz.

Itt állok a faliújság előtt. Ezzel volt régente a legtöbb baj. Mióta két felelőse van, megjavult, már jobban foglalkozik a pajtások problémáival. A hatodikos Dankai Elek és a negyedikos Dankai Marianna, a könyvtár legfiatalabb aktívája, aki viszont a hozzászólások tekintetében messze túltesz a felsősökön, olyan jól pergő nyelvecskéje van — ők a felelősök. Az egyik a dekorációért, a másik a cikkekért. Testvérek, egymás nélkül egy lépést sem tesznek, együtt jöttek aktívának is. Mégis mindig veszekszenek: ezt így kell csinálni és nem úgy — végül is összekapnak, mennek Rózsa elvtárhoz, hogy tegyen közöttük igazságot. Az viszont tény, hogy a faliújság javul.

Sokféle módja van a könyvek népszerűsítésének. Legkézenfekvőbbek egyike a könyvankét. Átlag három havonként rendez a könyvtár ilyet. Tartottak a megjelölt Verne-könyvekről, az »Egri csillagok«-ról, sőt kapcsolatba léptek magukkal az írókkal is. Így Szántó György »Az Alapiak kincse« megjelenése előtt megbeszélte a könyvet a pajtásokkal. De kitalálták mást is. Ilyen volt a »rejtvénytábla«. Miből is állt ez? Előre legépelte kérdéseket kaptak a részvevők, akik vagy

hatvanan voltak. Ezekre kellett írásban válaszolni. Egy-egy feleletre — a megoldás nehézsége, vagy könnyűsége szerint — egy, kettő, vagy három perc állott rendelkezésre. Olyan kérdések voltak, mint: »Melyik könyvben fordul elő: »Hátározat az elemek ellen« című fejezet, amely a szárazság letöréséről szól?«, vagy »Ki volt Bigyenko és kit hívott kis bojttárgyerekek? Melyik könyvben szerepelnek és ki írta a könyvet?« és így tovább. Összesen 20 kérdés. Minden kérdést külön osztályozták. A kiváló felelet ötöst kapott, a nem teljes négyest, egész az elégtelen feleletért járó egyesig. A legjobb átlagot elérik között öt jutalomkönyvet osztottak ki.

Mondani sem kell: ennek a »sétának« igen nagy sikere volt. Izgatott és jókedvű légkörben folyt le. Tetszett a dolog. Néhányan ugyan megjárták, mert a tilalom ellenére puskáztak, s ami jót már beírtak, rosszal helyettesítették. De ezek a pajtások is tanultak a saját kárukon.

Ezt a »rejtvénytábla« is megbeszélte Rózsa elvtárs a Rákóczi-iskolával. Általában igen komoly a kapcsolatuk, hiszen a könyvtár jelentősen segítheti az iskola munkáját és az iskola pedagógusai ennek tudatában is vannak. Oly módon is segít a könyvtár, hogy három iskola könyvállományát, mely nehezebben jut friss anyaghoz, havonta cserélődő 40—50 könyvvel kiegészíti. Az egyik iskola napközije is kap ilyen könyvtámogatást.

A »rejtvénytábla« majd megismétlik, de addig valami mást is kipróbálnak. A könyv ünnepi hete alkalmával, amire az egész könyvtár készül, október 10-én »Utazás a föld körül könyvekkel« címmel újszerű beszélgetés lesz majd a könyvtárban. Egy pedagógus lesz az előadó, aki érdekes földrajzi kérdésekről beszélve előadása közben majd ilyeneket kérdez: — No, pajtások, a Pamir-fennsíkon ekkor és ekkor, ez és ez történt. Ki, melyik könyvben írja ezt le?

2.

— Mondd csak, Csiki pajtás, mi a te kedvenc olvasmányod — kérdezem, amikor most a hátsó olvasóteremben Rózsa elvtárral hármásban leülünk.

— A »Szól a síp« — feleli rögtön. — Már kétszer is olvastam. Majd hozzáteszi: — És az »Egy szovjet tisztnaplója«.

— Hát Vernét szereted-e?

— Nagyon, csak nem igen van.

Igen, Vernét itt mindenki szereti, akár csak én, gyermekkoromban. De Verne-könyv a könyvtárban alig található. Egyedül a »Sándor Mátyás« van meg kellő példányszámban. A többiből inkább csak egy-egy kötet. Még a felszabadulás előtti vasas könyvtárból maradtak. A legtöbb Verne-könyv egyszerűen nincs meg. Ez a könyvkiadás hibája. Sajtos, aki látta filmen a »Rejtelmes sziget«-et, azonnal szerette volna elolvasni is. Nem tudta. Hogy élveztem én annak idején az »Utazás a tenger alatt«-ot, a »Hódító Robur«-t, a »Keraban a vasfejú«-t és a többieket! Ezek a gyerekek meg nem jutnak hozzá. Ezen segíteni kellene.

3.

Sokat és szeretettel olvasnak ebben a könyvtárban. Az aktívák újabb és újabb olvasókat szerveznek. Sajtos Pista mióta idejár, 60 könyvet olvasott (1952 januárjában alakult az ifjúsági részleg, s ő azóta tagja a könyvtárnak). Szép szám ez, mert könyvet az iskolaidő alatt hetenként csak egyszer lehet cserélni és legfeljebb három hétig maradhat kinn a könyv.

Körülbelül négyezer kötetes ez az ifjúsági könyvtár. 1953 márciusában 1021 pajtás 1891 kötetet olvasott, ebből 450 volt a magyar szépirodalom, 550 a szovjet, 262 más haladó íróktól, 629 ismeretterjesztő. 1952 decemberében még csak 477 ismeretterjesztő művet vittek ki. A tanács megtárgyalta a dolgot, különös gonddal foglalkoznak azóta az ismeretterjesztő könyvek ajánlásával s így érték el a márciusi szép eredményt. A nyár folyamán, a szünet miatt kicsit visszaesett a forgalom, de most újra emelkedik felfelé.

Legnépszerűbbek — ahogy a pajtások mondják — a »harcos« könyvek, a szovjet partizánokról, a Nagy Honvédő Háborúról, hazánk történelméről szólnak. Aztán a dzsungeles könyvek következnek, az őserdőkről beszélők s a vadászkalandok. Arszenyev »Őserdők fia« című könyvét

például (26 példányban van meg) 1952 januárja óta több mint 250-en olvasták. Igen-igen szeretik az »Egy partizán felejgyései«-t, Polevojtól »Az egy igaz ember«-t és az »Arany«-at.

— Ugye Makarenko sokat segített munkájának — kérdezem Rózsa elvtársat.

— Igen — mondja elgondolkozva.

Makarenko szelleme és nem betűi segítették. Ez és a gyerekek iránti végtelen szeretete, türelme tette lehetővé, hogy ilyen munkatársai legyenek, hogy ilyen úttörőkollektívával rendelkezzen a csepeli ifjúsági könyvtár. Pedig sok nehézsége van. Nem képesek egy helyiséget szerezni az ifjúsági részleg számára, holott ez elengedhetetlen a további fejlődéshez, mert a gyerekek bizony még ha még oly fegyelmezettek is, bizony gyakran zavarják a felnőttek, az ide tanulni járó sztahanovisták, technikusok olvasását. De gondok vannak a könyveszerzés területén is, mert az RM átszervezése következtében öt hónapon keresztül egy fillért sem kaptak új könyvek vásárlására, csak ígérgethettek az új könyveket kérő felnőtteknek, gyerekeknek. Most ugyan kaptak ilyen célra pénzt a minisztériumtól és a vasas-szakszervezettől, de ez még mindig nem a kérdés folyamatos rendezése. Sürgős segítség kell ide, mert ha a könyvtár nem tud rendszeresen új könyveket vásárolni az olvasók száma óhatatlanul csökkenni fog!

Rózsa elvtárs hivatásos könyvtáros, a legnemesebb értelemben. Közvetve és közvetlenül, a könyvek útján és személyesen nevel, tanít.

Mikor a Széchenyi-könyvtár módszertani osztályában szerényen beszámolt eredményeiről, sokan nem tudták elképzelni, hogyan érte el, hogy tudott olyan úttörő gárdát létrehozni, mely kiválóan dolgozik és nevelődik.

A választ azt hiszem azzal adta meg nekem Rózsa elvtárs a legtömörebben, mikor azt mondta: — Emberszámba kell venni a gyereket.

És tegyük hozzá: a mi kis pajtásainkat értelmesen és nagyon kell szeretni.

G. VÉSZI JÁNOS